

СИСТЕМА ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ

УДК: 657.2

Волошан І. Г., викладач кафедри бухгалтерського обліку ХНЕУ

Досліджено сутність визначення «система первинного обліку господарської діяльності підприємства» як первинної інформаційної підсистеми системи господарського обліку діяльності підприємства з використанням методу семантичного аналізу.

Исследовано сутність определения «система первичного учета хозяйственной деятельности предприятия» как первичной информационной подсистемы системы хозяйственного учета деятельности предприятия с использованием метода семантического анализа.

The essence definition of «primary accounting system business enterprise» as the primary information subsystem of the economic accounting system of the company using the method of semantic analysis.

Ключові слова: система, первинний облік, господарська діяльність.

Аналіз останніх публікацій. Основою облікової системи суб'єктів господарювання є первинний облік, сутність якого полягає в створенні інформаційної бази про господарську діяльність. Первинний облік це різновид господарського обліку та оперативно-технічна складова системи бухгалтерського обліку. Вітчизняні та зарубіжні вчені єдині у думці, що основою первинного обліку є спостереження за господарською діяльністю суб'єкту, збір даних спостережень, їх реєстрація на паперових та електронних носіях та наступна обробка первинних даних. Але серед науковців існують різні думки про сутність і значення первинного обліку.

Метою наукового дослідження є визначення сутності терміну «система первинного обліку господарської діяльності підприємства».

Завдання: провести семантичний аналіз ключових елементів терміну «система первинного обліку господарської діяльності підприємства» та надати обґрунтоване визначення терміну.

Виклад основного матеріалу. Проаналізував різні думки таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Волков С.І., Палій В.Ф., Костюк П.А., Ратміров Ю.А., Маргуліс А.Ш., Індукаєв В.І., Лапухін М., Соколов Я.В, Кір'янова З. В. та інших ми прийшли до висновку, що серед них можна виділити дві концепції щодо сутності та значення первинного обліку в обліковій системі суб'єктів господарювання.

Перша концепція – первинний облік як різновид обліку – надання первинному обліку цілком самостійного значення, тобто виділення його як різновиду обліку. Прихильниками першої концепції є, в основному, статисти та механізатори обліку. Підтвердженням тому є прийняття у 1930 році офіційної назви «первинний облік» причиною виникнення якої є результат застосування рахункових машин.

Друга концепція – первинний облік як процес документування господарських операцій – це стадія облікового процесу, яка заключається в фіксації облікових даних у документ. Прихильниками другої концепції є представники теорії бухгалтерського обліку, які визначають первинний облік як процес документування операцій, що складається з двох етапів: сприйняття даних про відображену операцію (підрахунок, вимір, зважування) і занесення отриманих даних у документ (запис його реквізитів).

На нашу думку, в обох випадках поняття первинного обліку не повною мірою відповідає правдивому положенню. В сучасних умовах господарювання, стрімкого розвитку технічного забезпечення та інформаційних технологій функція первинного обліку є набагато ширша ніж реєстрація даних в облікових документах.

Дослідивши визначення «первинний облік» в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, ми прийшли до висновку, що серед науковців немає єдиного підходу щодо функціональної ролі первинного обліку та його місця в системі господарського обліку. В економічній літературі висловлюється кілька думок, однак ці висловлення не дають повного й однозначного визначення сутності первинного обліку і його місця в інформаційній системі суб'єкту господарювання.

Критично оцінюючи визначення терміну «первинний облік», ми вважаємо, що жодне з них не є вичерпним, не відбиває сутності та особливостей первинного обліку в умовах широкого застосування засобів механізації, автоматизації та засобів обробки інформації.

Ми вважаємо, що найбільше прийнятне таке визначення первинного обліку, коли його представляють як систему, що спостерігає, оцінює і реєструє процес формування облікової інформації на електронних та паперових носіях в момент здійснення господарської операції, а також контролює кількісний та якісний реквізитний склад первинних документів.

Більш точно визначення, на нашу думку, дала З. В. Кір'янова, що «первинний облік – це єдина, повторювана в часі, організована система збору, виміру, реєстрації, накопичення інформації, а в умовах комп'ютеризації і функціонування автоматизованих систем управління – її передачі і первісної обробки». [1]

На нашу думку, справедливим буде наступне визначення первинного обліку: первинний облік – це єдина, повторювана в часі, організована система спостереження, сприйняття, виміру, реєстрації, накопичення інформації та контролю її відображення в облікових документах, а в умовах комп'ютеризації і функціонування автоматизованих систем – початкова стадія системного сприйняття і реєстрації окремих операцій, що характеризують господарські процеси і явища, які відбуваються на підприємстві.

Щоб визначити чи справді первинний облік є системою необхідно дослідити визначення та сутність поняття «система».

Проаналізувавши визначення «система» наведене в наукових працях Тюхтіна В.С., Сагатовського В.Н., Джона О'Шонессі, Вернадського В.І., Уємова О.І., Садовського В.М., Черняк Ю.І. ми прийшли до висновку, що всі вони, як правило, мають деякі спільні глибинні й характерні особливості та ознаки, властиві будь-якій системі та визначенню її поняття незалежно від галузі знань в якій вони розглядаються. Серед них, зокрема, можна виділити дві найбільш істотні ознаки. Перша ознака: система – це множина чи сукупність елементів; або система – це один об'єкт, що розглядається в єдності його складових частин. Друга ознака: всі елементи системи чи її складові частини взаємозв'язані й утворюють систему шляхом спеціальних системоутворюючих властивостей чи відносин.

На нашу думку, система первинного обліку господарської діяльності підприємства включає дві стадії: документування та первісна обробка інформації, які пов'язані між собою каналами зв'язку. Кожен елемент системи первинного обліку створює, накопичує та використовує властиву йому інформацію різного ступеню ієрархії. Інформаційне забезпечення кожного елементу системи первинного обліку взаємодіє з попереднім та наступним процесом формування системи первинного обліку. Ці зустрічні потоки циркулюють не безладно, а за визначеними об'єктивними законами, що надає право розглядати ці потоки як систему.

Вивчивши сутність та зміст господарської діяльності, розглянувши її суб'єктний склад можна стверджувати, що лєвова частка суб'єктів господарювання всіх країн світу займається підприємницькою діяльністю, а найпоширенішим суб'єктом господарської діяльності є підприємство.

З урахуванням зазначених ознак господарської діяльності та сутності підприємництва автор вважає, що господарська діяльність підприємства – це суспільно корисна систематична комерційна діяльність статутного господарюючого суб'єкту щодо виробництва продукції (робіт, послуг) і реалізації її як товару з метою досягнення економічних і соціальних результатів, яка ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів та здійснюється професійно.

Висновки. За результатами проведеного семантичного аналізу терміну «система первинного обліку господарської діяльності підприємства», проаналізувавши сутність та значення первинного обліку, дослідивши визначення терміну «система», розглянувши зміст господарської діяльності та її суб'єктний склад, автор дає наступне визначення: **система первинного обліку господарської діяльності підприємства** – це єдина, повторювана в часі організована система процесу створення первинних документів, які відображають суспільно корисну систематичну комерційну діяльність статутного господарюючого суб'єкту, їх руху, зберігання та використання для прийняття управлінських рішень з метою досягнення економічних і соціальних результатів.

Система первинного обліку господарської діяльності підприємства є початковою стадією облікового процесу. З погляду організації праці облікового персоналу значення первинної стадії системи первинного обліку

– процесу документування – визначається тим фактом, що це найбільш трудомістка стадія облікового процесу. Тому саме на первинній стадії одержання економічної інформації заходи щодо вдосконалення системи первинного обліку господарської діяльності мають велике поле діяльності і, як правило, дають економічну ефективність. Оскільки результатом стадії документування є первинний обліковий документ, наявність якого обумовлює існування інших елементів системи первинного обліку, необхідно розглянути первинну облікову документацію як головний чинник в системі первинного обліку господарської діяльності підприємств.

Напрямки подальших досліджень. Обґрунтувавши сутність первинного обліку як системи, необхідно визначити елементи системи та взаємозв'язки між елементами.

Література.

1. Кирьянова З. В. Совершенствование первичного учета в управлении предприятием // Совершенствование учета деятельности промышленного предприятия: материалы семинара. – М.: Б. и., 1986 г. – 135 с. 2. Рудецкая Н. А. Теоретические и практические аспекты формирования учетной информации // Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2003 р. – № 1 –. С.123-126. 3. Бутинець Т. А. Система бухгалтерського обліку: документування ФГЖ // Вісник ЖІТІ. Серія: економічні науки. – 2001. – №15. – С. 45-47. 4. Кім Г., Сопко В. Первинні документи в системі бухгалтерського обліку // Секретарь-референт. – 2003 р. – №7. – С. 31-34. 5. Лазаренко Д. А., Сиренко С. В. Процесс первичного документирования хозяйственных фактов с использованием современных информационных технологий // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНГ, 2001. – вип. 117. – С. 60-61. 6. Бова Т. В. Формування ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасний стан та проблеми розвитку підприємств в регіоні» – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – т. 6. – С. 42.

Автор

Волошан І.Г.

Завідувач кафедру бухгалтерського обліку ХНЕУ, д.е.н., проф.

Пилипенко А.А.